

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์ อาจสรุปได้เป็นตาราง ดังนี้

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
1. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว			
1.1 สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ			
ด้วย	✓	✓	✓
เพราะ	✓	✓	✓
เหตุ	✓		
ด้วยว่า	✓		✓
เพราะว่า	✓	✓	✓
เหตุว่า	✓		
ด้วยเพราะว่า	✓		
ด้วยเหตุว่า	✓	✓	
เพราะเหตุว่า	✓	✓	
เนื่องจากว่า			✓
เนื่องจาก			✓
เนื่องด้วย			✓
ด้วยเหตุ	✓		
เพราะด้วย	✓	✓	
เพราะเหตุ	✓		
เพราะเหตุด้วย	✓		
เหตุด้วย		✓	
ก็ด้วย		✓	✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
ก็ เพราะ	✓	✓	✓
ก็ เพราะ ว่า			✓
ก็ เหตุ เพราะ	✓		
ทั้งนี้ เพราะ	✓		✓
ทั้งนี้ เหตุ ด้วย	✓		
ทั้งนี้ ก็ ด้วย			✓
ทั้งนี้ ก็ เพราะ	✓		✓
ทั้งนี้ ก็ เนื่องจาก			✓
ทั้งนี้ ก็ เนื่องจาก ด้วย			✓
1.2. สันธาน เชื่อมความที่เป็นผล			
จน	✓	✓	✓
จึง	✓	✓	✓
ถึง			✓
เลย		✓	✓
จนถึง		✓	✓
จนถึงแก่		✓	✓
ถึงกับ		✓	✓
ถึงแก่		✓	✓
มีฉะนั้น			✓
มีฉะนั้นก็			✓
ฉะนั้นก็		✓	✓
ฉะนั้น	✓		
เพราะฉะนั้นก็		✓	✓
เพราะฉะนั้น		✓	✓
ด้วย เหตุ นั้น		✓	

ชนิดของสันฐาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
ฉะนั้นจึง			✓
เพราะฉะนั้นจึง	✓	✓	✓
เหตุฉะนั้นจึง		✓	
ทั้งนี้		✓	✓
ก็เลย		✓	✓
1.3. สันฐานเชื่อมความบอกเวลา			
1.3.1 สันฐานเชื่อมความบอกเวลาก่อน			
ครั้น	✓	✓	✓
ต่อ		✓	
พอ	✓	✓	✓
เมื่อ	✓		✓
หลังจาก			✓
1.3.2 สันฐานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง			
กว่า		✓	
ก่อน	✓	✓	✓
แล้ว	✓	✓	✓
ก่อนหน้านี้	✓		✓
ครั้นแล้ว	✓		✓
ครั้นแล้วก็			✓
ตั้งแต่ก่อน			✓
แต่ก่อน		✓	
เมื่อก่อน		✓	✓
แล้วก็	✓	✓	✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
1.3.3 สันธานเชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน			
ครั้ง	✓	✓	
ตอน			✓
เมื่อ	✓	✓	✓
เวลา			✓
ระหว่าง	✓		✓
ขณะ เมื่อ	✓	✓	✓
คราว เมื่อ	✓		✓
ตลอดเวลา			✓
ในขณะที่	✓	✓	✓
ในขณะที่ เมื่อ		✓	
ในระหว่าง	✓	✓	✓
ในเวลา			✓
เมื่อขณะ	✓	✓	
เมื่อครั้ง	✓	✓	✓
เมื่อคราว	✓		✓
เมื่อตอน			✓
เมื่อเหล่า	✓		
เมื่อแล	✓		
เมื่อเวลา		✓	✓
เวลาเมื่อ		✓	✓
1.3.4 สันธานเชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น			
แต่	✓	✓	✓
แต่ครั้ง	✓	✓	

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
แต่ครั้งเมื่อ		✓	
แต่เมื่อครั้ง	✓		
แต่เมื่อ		✓	
ตั้งแต่	✓	✓	✓
ตั้งแต่ครั้ง			✓
ตั้งแต่ตอน			✓
ตั้งแต่เมื่อ		✓	✓
ตั้งแต่เมื่อครั้ง	✓		✓
1.3.5 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด			
กระทั่ง			✓
กว่า	✓	✓	✓
จน	✓	✓	✓
ตราบ			✓
จนกระทั่ง	✓	✓	✓
จนกว่า		✓	✓
จนตราบเท่า	✓	✓	✓
จนตลอด		✓	
จนถึง		✓	
ตราบเท่า	✓		✓
ตราบจน			✓
ตราบเท่ากว่า	✓		
ตราบเท่าจน	✓		✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
1.4. สันธาน เชื่อมความที่ให้เลือก			
หรือ	✓	✓	✓
หรือว่า	✓	✓	✓
หรือมิฉะนั้นก็		✓	✓
หรือไม่ก็			✓
หรือไม่เช่นนั้นก็			✓
หรือไม่อย่างนั้นก็		✓	✓
หรืออีกนัยหนึ่ง			✓
มิฉะนั้นก็			✓
ไม่ก็			✓
ไม่เช่นนั้นก็			✓
ไม่อย่างนั้นก็			✓
อีกนัยหนึ่ง		✓	✓
1.5. สันธาน เชื่อมความที่คล้อยตามกัน			
กับ	✓	✓	✓
ทั้ง	✓	✓	✓
และ	✓	✓	✓
อีก	✓	✓	✓
กับทั้ง	✓	✓	✓
พร้อมทั้ง	✓	✓	✓
รวมทั้ง	✓	✓	✓
และทั้ง	✓	✓	✓
อีกทั้ง	✓	✓	✓
พร้อมด้วย	✓	✓	✓
กับว่า	✓	✓	✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
แล้ว	✓	✓	
แลกับว่า	✓		✓
ทั้งก็			✓
แม้แต่ก็		✓	✓
อีกทั้งก็			✓
และก็			✓
แล้วก็	✓		✓
อีกข้อหนึ่ง		✓	
อีกนัยหนึ่งว่า		✓	
อีกประการหนึ่ง		✓	✓
1.6. สันธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน			
แต่	✓	✓	✓
ถึง	✓		✓
ทว่า		✓	✓
ทั้ง			✓
หาก	✓	✓	✓
ทั้ง ๆ			✓
แต่ทว่า	✓	✓	✓
แต่หากทว่า	✓		
แต่หากว่า	✓		
แต่หาก		✓	
หากแต่			✓
แต่ว่า	✓	✓	✓
ถึงว่า	✓		
แต่ก็			✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
แต่กระนั้น		✓	✓
ถึงกระนั้น		✓	✓
แต่กระนั้นก็		✓	✓
แม้กระนั้นก็			✓
ถึงกระนั้นก็		✓	✓
แต่กระนั้นก็ดี		✓	✓
แม้กระนั้นก็ดี			✓
แต่อย่างไรก็ดี		✓	✓
แต่ถึงกระนั้นก็ตาม			✓
แม้กระนั้นก็ตาม			✓
อย่างไรก็ตาม			✓
อย่างไรก็ตาม			✓
1. 7. สันธาน เชื่อมความที่ต่างกัน			
ส่วน	✓	✓	✓
1. 8. สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข			
ก็	✓	✓	
ถ้า	✓	✓	✓
เมื่อ	✓		
แม้ (แม้)		✓	✓
หาก	✓		
ถ้าว่า	✓		
มิว่า	✓		
แม้ว่า	✓		
ถ้าแล	✓	✓	
มิแล	✓		

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
ถ้าโดย	✓		
ถ้าแม้ (ถ้าแม้)	✓	✓	✓
ถ้าแม้ว่า (ถ้าแม้วว่า)	✓		✓
ถ้าหาก			✓
ถ้าหากว่า		✓	✓
ถึงมาท	✓		
มาทแม้	✓		
หากว่า			✓
ก็ถ้า		✓	
1.9. สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ			
กว่า	✓	✓	✓
ดั่ง	✓		✓
ดุจ	✓	✓	✓
เท่า	✓	✓	
ราว			✓
ประดุจ			✓
ประหนึ่ง	✓	✓	✓
เหมือน	✓	✓	✓
อย่าง		✓	✓
ดุจดัง	✓		✓
เท่ากับ		✓	✓
ราวกับ	✓	✓	✓
เหมือนกับ	✓	✓	✓
เหมือนหนึ่งกับ		✓	
อย่างกับ			✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
อย่างเดียวกับ		✓	
อย่างเดียวกันกับ		✓	
ก็ เช่นกับ		✓	
ก็ เท่ากับ		✓	✓
ก็ เหมือนกับ			✓
จุดหนึ่ง	✓		
เหมือนหนึ่ง	✓	✓	
ก็ เหมือนหนึ่ง	✓	✓	
เหมือน เช่น		✓	
อย่าง เช่น	✓	✓	✓
เหมือนอย่าง		✓	✓
ประหนึ่งว่า	✓	✓	✓
ราวกับว่า	✓		✓
เหมือนว่า			✓
เหมือนกับว่า			✓
เหมือนหนึ่งว่า		✓	✓
เหมือนอย่างกับว่า			✓
อย่างกับว่า			✓
1.10. สันธาน เชื่อมความที่บอกตัวอย่าง			
เช่น		✓	✓
ดัง		✓	✓
ดัง เช่น			✓
เหมือน เช่น		✓	

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
1.11. สันธานเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย			
เมื่อ			✓
เพื่อ	✓	✓	✓
สำหรับ	✓	✓	✓
ให้			✓
เพื่อสำหรับ			✓
เพื่อให้			✓
ก็ต่อว่า			✓
เพื่อว่า	✓		✓
ก็เมื่อ			✓
ก็เพื่อ		✓	✓
ก็เมื่อว่า			✓
ก็เพื่อว่า		✓	✓
ก็เพื่อให้			✓
1.12. สันธานเชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด			
ตาม	✓	✓	✓
ตามแต่	✓	✓	✓
1.13. สันธานเชื่อมความที่บอกลักษณะหรือวิธีการ			
โดย		✓	✓
1.14. สันธานเชื่อมความให้สละสลวย			
ก็	✓	✓	✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
2. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย			
2.1. สันธานคู่ที่เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย			
2.1.1 สันธานคู่ที่ความหมายแรกคือความบอกเหตุ ความหมาย			
ที่ส่องบอกผล			
ด้วย...ก็			✓
ด้วย...จึง	✓	✓	✓
ด้วย...แล้วก็		✓	
เพราะ...ก็			✓
เพราะ...จึง (จึง)	✓	✓	✓
เหตุ...จึง	✓		
ด้วยว่า...จึง	✓		
เนื่องจาก...ก็			✓
เนื่องจาก...จึง			✓
เนื่องด้วย...จึง			✓
เพราะด้วย...จึง	✓		
เพราะเหตุ...จึง	✓		
เหตุด้วย...จึง	✓		
2.1.2 สันธานคู่ที่ความหมายแรกคือความบอกเวลา			
2.1.2.1 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาก่อนและความ			
บอกผล			
ครั้น...ก็	✓	✓	✓
พอ...ก็		✓	✓
เมื่อ...ก็	✓		✓
ครั้นพอ...ก็			✓
ครั้นเมื่อ...ก็	✓	✓	✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
เมื่อแล...ก็	✓		
ก็เมื่อ...ก็		✓	
ครั้ง...จึง	✓	✓	✓
ต่อ...จึง	✓		
พอ...จึง		✓	✓
เมื่อ...จึง	✓	✓	✓
ครั้นเมื่อ...จึง		✓	✓
2.1.2.2 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาภายหลังและ ความบอกผล กว่า...ก็		✓	✓
2.1.2.3 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้นและ ความบอกผล แต่...ก็ ตั้งแต่...ก็ ตั้งแต่เมื่อ...ก็	✓		✓ ✓ ✓
2.1.2.4 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุดและ ความบอกผล กว่า...จึง จน...จึง จน...ถึง จน...เลย จนกระทั่ง...จึง จนกว่า...จึง จนถึง...จึง	✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
<p>2.1.2.5 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้นและ ความบอกเวลาสิ้นสุด</p> <p>ตั้งแต่...จน</p> <p>ตั้งแต่...จนกระทั่ง</p> <p>ตั้งแต่...ตราบเท่า</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>		<p>✓</p> <p>✓</p>
<p>2.1.3 สันธานคู่ที่เชื่อมความขัดแย้งและความบอกผล</p> <p>ถึง...ก็</p> <p>ถึง...แต่</p> <p>ถึง...แต่ก็</p> <p>แม้...ก็</p> <p>แม้...แต่ก็</p> <p>ถึงแม้...ก็</p> <p>ถึงแม้...แต่</p> <p>ถึงแม้...แต่ก็</p> <p>ถึงว่า...ก็</p> <p>ถึงว่า...แต่</p> <p>ถึงมาตถ้า...ก็</p> <p>ถึงว่าถ้าหาก...ก็</p> <p>แม้ว่า...ก็</p> <p>แม้ว่า...แต่ก็</p> <p>แม้ถึง...ก็</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>
<p>2.1.4 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเงื่อนไขและความบอกผล</p> <p>ถ้า...ก็</p> <p>แม้...ก็ (แม้...ก็)</p> <p>หาก...ก็</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
ถ้าโดย...ก็		✓	
ถ้าแม้...ก็ (ถ้าแม้...ก็)	✓	✓	✓
ถ้าและ...ก็	✓	✓	
ถ้าแล้ว...ก็		✓	
ถ้าว่า...ก็		✓	
ถ้าหาก...ก็			✓
ถ้าหากว่า...ก็		✓	✓
ถ้าแม้ว่า...ก็			✓
มาทว่า...ก็	✓		
แม้ว่า...ก็	✓		
แม้มาท...ก็	✓		
ต่อ...จึง	✓	✓	
ถ้า...จึง	✓	✓	✓
แม้...จึง	✓		
ถ้าแล...จึง	✓		
ถ้าหาก...จึง			✓
2.1.5 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกจุดมุ่งหมายและความบอกผล เพื่อ...จึง	✓	✓	✓
2.2 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย			
2.2.1 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมาย แรกคือความบอกเหตุ			
2.2.1.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข			

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
ด้วย + ถ้า		✓	
เพราะ + ถ้า		✓	✓
เพราะ + ถ้าหาก			✓
เพราะ + ถ้าหากว่า			✓
เพราะ + หาก			✓
เพราะว่า + ถ้า		✓	✓
เพราะว่า + ถ้าหาก			✓
เพราะเหตุว่า + ถ้า			✓
2.2.1.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเหตุ			
ความหมายที่สองบอกเวลา			
ด้วย + ตั้งแต่		✓	
ด้วย + เมื่อ		✓	
เพราะ + เมื่อ		✓	✓
เพราะ + พอ			✓
เพราะ + ก่อนหน้า			✓
เพราะ + หลังจาก			✓
2.2.2 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมาย			
แรกคือความบอกผล			
2.2.2.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกผล			
ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข			
ฉะนั้น + ถ้า			✓
เพราะฉะนั้น + ถ้า		✓	✓
เพราะฉะนั้น + ถ้าแม้ว่า		✓	✓
เพราะฉะนั้น + ถ้าหาก			✓
เพราะฉะนั้น + ถ้าหากว่า			✓

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
<p>2.2.2.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สองบอกเวลา ฉะนั้น + เมื่อ เพราะฉะนั้น + เมื่อ เพราะฉะนั้น + ก่อน</p>		<p>✓</p>	<p>✓ ✓ ✓</p>
<p>2.2.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเวลา ความหมายที่สองบอกความคล้อยตามกัน แล้ว + แล</p>	<p>✓</p>		
<p>2.2.4 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมายความหมาย แรกคือความให้เลือก</p>			
<p>2.2.4.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความ ให้เลือก ความหมายที่สองบอกเหตุ หรือ + เพราะ หรือ + เพราะว่</p>		<p>✓</p>	<p>✓ ✓</p>
<p>2.2.4.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความ ให้เลือก ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข หรือ + ถ้า หรือ + ถ้าหาก หรือ + ถ้าหากว่ หรือ + หากว่ หรืออย่างหนึ่ง + ถ้า</p>		<p>✓ ✓ ✓ ✓ ✓</p>	<p>✓ ✓ ✓ ✓</p>
<p>2.2.4.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความ ให้เลือก ความหมายที่สองบอกเวลา หรือ + ก่อน</p>			<p>✓</p>

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
หรือ + เมื่อ		✓	✓
หรือ + หลังจาก			✓
2.2.5 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมายแรกคือความคล้ายตามกัน			
2.2.5.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้ายตามกัน ความหมายที่สองบอกเวลา			
และ + เมื่อ	✓	✓	✓
และ + ตั้งแต่		✓	✓
2.2.5.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้ายตามกัน ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข			
และ + ถ้า		✓	✓
และ + ถ้าแม้		✓	✓
และ + ถ้าแม้ว่า		✓	✓
และ + ถ้าหาก		✓	✓
และ + ถ้าหากว่า		✓	✓
2.2.5.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้ายตามกัน ความหมายที่สองบอกเหตุ			
และ + เพราะ		✓	✓
2.2.6 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมายแรกคือความขัดแย้ง			
2.2.6.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเหตุ			
แต่ + ด้วย			✓
แต่ + เพราะ		✓	
แต่ + หาก		✓	

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
<p>2.2.6.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก</p> <p>ความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข</p> <p>แต่ + ถ้า</p> <p>แต่ + หาก</p> <p>แต่ + ถ้าว่า</p> <p>แต่ + ถ้าหาก</p> <p>แต่ + ถ้าหากว่า</p> <p>แต่ที่ว่า + เกลือก</p> <p>แต่ว่า + ถ้า</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>
<p>2.2.6.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก</p> <p>ความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเวลา</p> <p>แต่ + ครั้น</p> <p>แต่ + ตอน</p> <p>แต่ + พอ</p> <p>แต่ + เมื่อ</p> <p>แต่ + ครั้นเมื่อ</p> <p>แต่ + ในขณะที่</p> <p>แต่ + หลังจาก</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>
<p>2.2.7 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเงื่อนไข</p> <p>ความหมายที่สองบอกเวลา</p> <p>ต่อ + เมื่อ</p> <p>ถ้า + เมื่อ</p>	<p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>	<p>✓</p> <p>✓</p>

ชนิดของสันธาน	ร.1- ร.3	ร.4- ร.6	ร.7- ปัจจุบัน
2.2.8 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความเปรียบ เทียบ ความหมายที่สองบอกเวลา เท่า + ครั้ง เหมือน + ตอน เหมือน + เมื่อ อย่าง + ครั้ง อย่าง + เมื่อครั้ง เหมือนอย่าง + ครั้งเมื่อ อย่างเดียวกัน + เมื่อ	/	☒ ☒	☒ ☒

นอกจากผลสรุปที่เป็นตารางแสดงว่าสันธานชนิดใดมีค่าและกลุ่มคำใดปรากฏในสมัยใดบ้างแล้ว ยังอาจสรุปได้ถึง ความเหมือนและความแตกต่างกันของสันธานแต่ละชนิดที่ปรากฏในแต่ละสมัยได้ดังนี้

สันธาน เชื่อมความหมายเดียว

สันธาน เดี่ยว

สันธานเดี่ยวที่ไม่ต่างกันหรือใกล้เคียงกัน ได้แก่

สันธาน เชื่อมความที่บอกเวลาก่อน สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ครั้น พอ สันธานที่ปรากฏเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ ต่อ สันธานที่ไม่ปรากฏเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ เมื่อ

สันธาน เชื่อมความที่บอกเวลาเริ่มต้น สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ แต่ เพียงคำเดียว

สันธาน เชื่อมความที่ให้เลือก สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ หรือ เพียงคำเดียว

สันธาน เชื่อมความที่ต่างกัน สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ส่วน เพียงคำเดียว

สันธาน เชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ตาม เพียงคำเดียว

สันธาน เชื่อมความให้สละสลวย สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ก็ เพียงคำเดียว

สันธานเดี่ยวที่ต่างกัน ได้แก่

สันธานที่ปรากฏเพิ่มมากขึ้นจกสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ไปเรื่อย ๆ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบันโดยลำดับ ได้แก่ สันธาน เชื่อมความที่เป็นผล สันธานที่

ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ จน ถึง สันธานที่เริ่มปรากฏสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลปัจจุบัน คือ
เลย สันธานที่เริ่มปรากฏสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ ถึง

สันธานที่ปรากฏลดลงจากสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ไปเรื่อย ๆ จนถึงสมัย
รัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบันโดยลำดับ ได้แก่ สันธานเชื่อมความที่คล้อยตามกัน สันธานที่
ปรากฏ 3 สมัย คือ ทั้ง และ สันธานที่ปรากฏเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ
อีก สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ กับ

สันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 -
รัชกาลปัจจุบัน แต่ทั้งสองสมัยจะปรากฏน้อยกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ได้แก่

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ด้วย เพราะ
สันธานที่ปรากฏเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ เหตุ

สันธานเชื่อมความที่บอกเงื่อนไข สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ถ้า แม้น
(แม้) สันธานที่ปรากฏเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ มิ สันธานที่ไม่ปรากฏ
ในปัจจุบัน คือ เกลือก สันธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ หาก

สันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 -
รัชกาลปัจจุบัน และทั้งสองสมัยจะปรากฏมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ได้แก่

สันธานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ ก่อน
หลัง สันธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 คือ กว่า

สันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน มากกว่าปรากฏในสมัย
รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และทั้งสองสมัยปรากฏมากกว่าสันธานในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาล
ที่ 6 ได้แก่

สันธานเชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ เมื่อ
สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ ระหว่าง สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัย
รัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ ครั้ง เวลาสันธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาล
ปัจจุบัน คือ ตอน เวลา

สันธานเชื่อมความที่เปรียบเทียบ สันธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ กว่า ดูจ
ประหนึ่ง เหมือน อย่าง สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ ดัง
สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - สมัยรัชกาลปัจจุบัน คือ เท่า และสันธานที่เริ่มปรากฏ
ในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ ประดุจ ราว

สนธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ไกล่เคียงกับสนธานที่ปรากฏ
ในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 และทั้งสองสมัยปรากฏน้อยกว่าสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาล
ปัจจุบัน ได้แก่

สนธาน เชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด สนธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ กว่า
สนธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ กระทั่ง ทราย

สนธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน สนธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ แต่ หาก
สนธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ ถึง สนธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาล
ที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ ทว่า สนธานที่ปรากฏเฉพาะสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ
ทั้ง

สนธาน เชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย สนธานที่ปรากฏทั้ง 3 สมัย คือ เพื่อ สำหรับ
สนธานที่เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ เพื่อ ให้

สนธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 แต่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4
- รัชกาลที่ 6 ไกล่เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ

สนธาน เชื่อมความที่บอกตัวอย่าง สนธานที่ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาล
ที่ 6 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน คือ ดัง เช่น

สนธาน เชื่อมความที่บอกลักษณะหรือวิธีการ สนธานที่ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4
เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน คือ โดย

กลุ่มคำสนธาน

กลุ่มคำสนธานที่ไม่ต่างกันหรือใกล้เคียงกัน ได้แก่

สนธาน เชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน

สนธาน เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น

สนธาน เชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด

สนธาน เชื่อมความบอกสิ่งที่กำหนด

กลุ่มคำสนธานที่ต่างกัน ได้แก่

กลุ่มคำสนธานที่ปรากฏเพิ่มมากขึ้นจากสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 ไปเรื่อย ๆ
จนถึงรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบันโดยลำดับ คือ สนธาน เชื่อมความที่ให้เลือก สนธานเชื่อม
ความที่คล้ายตามกัน สนธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน และสนธานที่ เชื่อมความบอกจุดมุ่งหมาย

กลุ่มคำสันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน ปรากฏ แต่ทั้งสองสมัยปรากฏน้อยกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข

กลุ่มคำสันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน และทั้งสองสมัยปรากฏมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ สันธาน เชื่อมความที่เป็นผล และสันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ

กลุ่มคำสันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 แต่ทั้งสองสมัยปรากฏน้อยกว่าในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ สันธาน เชื่อมความบอกเวลาภายหลัง

กลุ่มคำสันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน และทั้งสองสมัยปรากฏมากกว่าในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ สันธาน เชื่อมความที่เป็นเหตุ

กลุ่มคำสันธานที่ไม่ปรากฏทั้งในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 แต่จะเริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ สันธาน เชื่อมความบอกเวลาก่อน

กลุ่มคำสันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 แต่จะเริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน คือ สันธาน เชื่อมความที่บอกตัวอย่าง

ข้อสังเกต มีสันธานบางชนิดที่ไม่ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน ได้แก่ สันธาน เชื่อมความบอกตัวอย่าง สันธาน เชื่อมความบอกลักษณะหรือวิธีการ สันธาน เชื่อมความ เพื่อให้สละสลวย

สันธาน เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

สันธานคู่

สันธานคู่ที่ไม่ต่างกันหรือใกล้เคียงกัน ได้แก่

สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอกเวลาก่อนและความบอกผล

สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอกเงื่อนไขและความบอกผล

สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอกจุดมุ่งหมายและความบอกผล

สันธานคู่ที่ต่างกัน ได้แก่

สันธานคู่ที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3-ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลที่ 9 และทั้งสองสมัยปรากฏมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอก เหตุและความบอกผล

สันธานคู่ที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลที่ 9 และทั้งสองสมัยปรากฏออกมากกว่าในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอก เวลาสิ้นสุดและความบอกผล

สันธานคู่ที่ปรากฏทั้งในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 7-รัชกาลปัจจุบัน น้อยกว่าที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 คือ สันธานคู่ที่ เชื่อมความที่ขัดแย้งกันและความบอกผล

สันธานคู่ที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 3 แต่จะปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ สันธานคู่ที่ เชื่อมความบอก เวลาภายหลังและความบอกผล

สันธานคู่ที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 แต่จะปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ สันธานคู่ที่ เชื่อมความเริ่มต้นและความบอกผล และสันธานคู่ที่ เชื่อมความบอก เวลาเริ่มต้นและความบอก เวลาสิ้นสุด

ข้อสังเกต จะเห็นได้กัสันธานคู่ในความหมายที่สองเกือบทั้งหมด คือ ความบอกผล

สันธานที่ เรียงต่อกัน

สันธานที่ เรียงต่อกันที่ต่างกัน ได้แก่

สันธานที่ปรากฏเพิ่มมากขึ้นจากสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ไปจนถึงรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ สันธานที่ เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอก เวลา

สันธานที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7-รัชกาลที่ 9 และทั้งสองสมัยปรากฏมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 คือ สันธานที่ เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเงื่อนไข ความหมายที่สองบอกเวลา และสันธานที่ เรียงต่อกัน ความ

หมายเหตุแรกบอกความคล้ายตามกัน ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 แต่จะปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 ใกล้เคียงกับสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความให้เลือก ความหมายที่สองบอกเหตุ

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความให้เลือก ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้ายตามกัน ความหมายที่สองบอกเหตุ

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเหตุ

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความเปรียบเทียบ ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่ปรากฏเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 เท่านั้น คือ สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเวลา ความหมายที่สองบอกความคล้ายตามกัน

สันธานที่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 และจะปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 น้อยกว่าในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน คือ

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก^{ความใน}เลือก ความหมายที่สองบอกเวลา

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก^{ความใน}คล้ายตาม ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก^{ความใน}ขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

ข้อ เสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้สันธานตั้งแต่รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงรัชกาลปัจจุบัน โดยได้ศึกษาสันธานที่เชื่อมประโยคที่ตั้งแต่สองประโยคขึ้นไปโดยอาศัยความหมายเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการเชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกันแล้ว สันธานยังอาจใช้เชื่อมข้อความให้ต่อเนื่องกันได้ จึงคิดว่าน่าจะมีการศึกษาสันธานที่ใช้เชื่อมข้อความที่ต่อเนื่องกันได้ว่ามีคำอะไรบ้าง และใช้เชื่อมข้อความในความหมายใดได้บ้าง

อีกประการหนึ่งอาจศึกษาถึงความถี่ของสำนวนที่ปรากฏใช้ในการเชื่อมประโยค เป็นต้นว่า ในสมัยปัจจุบัน การใช้สำนวน แต่ เพื่อเชื่อมความที่ขัดแย้งกัน น่าจะมีความถี่ในการปรากฏใช้มากกว่าสำนวนคำอื่น ที่ใช้เพื่อเชื่อมความที่ขัดแย้งกัน จึงเห็นว่าน่าจะศึกษาการใช้สำนวนอย่างละเอียดในประเด็นนี้ได้อีกประเด็นหนึ่งต่อไป

นอกจากนี้ยังอาจจะใช้แนวทางในการศึกษาการใช้สำนวนในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ เพื่อศึกษาถึงคำชนิดอื่น ๆ ในภาษาไทยที่น่าสนใจได้อีก เพื่อจะได้ดูวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของการใช้คำต่าง ๆ ในภาษาไทย อันจะทำให้ได้มีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย